

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/192440>

Please be advised that this information was generated on 2019-02-16 and may be subject to change.

Boom juridisch
Postbus 85576
2508 CG Den Haag
T (070) 330 70 33
E info@bjv.nl
I www.boomjuridisch.nl

EstateTip

Review

Afl. 2018-16

25 april 2018

Wie van de drie? Oftewel beter één partner dan géén partner (II)

Meestal spreken wij in estate planningsjargon van de drie broers op de 'boerderij', indachtig het symbolische trio broers van 'Boer zoekt vrouw' dat jaren geleden model heeft gestaan voor de problematiek van de successierechtelijke meerrelatie (*EstateTip Review* 2011-23). Thans, in Rechtbank Gelderland 13 april 2018, ECLI:NL:RBGEL:2018:1697, stonden in het gender neutrale tijdperk drie zussen model voor het onderhavige vraagstuk. Ofwel: welk tarief en welke vrijstelling is van toepassing op de casus van deze drie zussen: X, B en C. B is overleden in 2016.

Nog enkele feiten. In haar uiterste wil heeft erflaatster mevrouw B twee van haar zussen, mevrouw X en mevrouw C, tot haar erfgenamen benoemd, ieder voor de onverdeelde helft. De verkrijging van zus X bedroeg ruim € 145.000. Op het moment van overlijden van erflaatster heeft eiseres meer dan vijf jaren onafgebroken samengewoond met erflaatster en zus C in de gezamenlijke ouderlijke woning. In deze periode hebben alle drie de zussen op het adres van de woning in de gemeentelijke basisadministratie ingeschreven gestaan. Tussen de zussen is onderling *géén* notarieel samenlevingscontract gesloten. In de aangifte erfbelasting is de relatie van X met erflaatster als '*samenwoner zonder notariële akte*' aangegeven. In deze aangifte is de partnervrijstelling geclaimd. Zou dit wel goed gaan? Want we kennen immers allemaal de strenge estate planningsregel: '*Gij zult maar één partner hebben*'. Sowieso niet te veel op belastingvrijdom hopen, want de rechtbank doet in dezen uitspraak op 'vrijdag de dertiende'.

De Belastingdienst heeft bij de berekening van de aanslag dan ook de partnervrijstelling van ruim € 600.000 geweigerd en de zogeheten restvrijstelling van slechts 'ruim' € 2000 toegepast. Een verschil van dag en nacht en dan heb ik het nog niet eens over het grote verschil in tarief tussen de 'nabij en de overigen' gehad.

De rechter heeft uiteraard het laatste woord en geeft dan ook voor alle samenwonende 'broers en zusters' onder het kopje 'partnerschap' vooraf een leerzaam college, bijvoorbeeld over de tijden dat er geëxperimenteerd werd met samenwonen in de commune. Luister mee, de rechter zet het bij wijze van successierechtelijke service nog eens allemaal mooi op een rijtje:

'9. Het partnerschap wordt in de Successiewet 1956 (hierna: SW) geregeld in artikel 1a. Twee ongehuwde personen kunnen voor de erfbelasting als partners van elkaar worden aangemerkt, indien onder meer aan de voorwaarde is voldaan dat zij een notarieel samenlevingscontract hebben gesloten (artikel 1a, eerste lid, onderdeel c,

van de SW). Ook twee ongehuwde personen *zonder* samenlevingscontract kunnen als partner van elkaar worden aangemerkt. Hiervoor geldt als voorwaarde dat zij onafgebroken ten minste vijf jaren op hetzelfde woonadres ingeschreven hebben gestaan in de basisregistratie personen (artikel 1a, derde lid, van de SW).’ (Curs. BS)

Duidelijk, we hebben de samenwoners ‘*met*’ en de samenwoners ‘*zonder*’.

Maar er is meer: de successierechtelijke straf van het zondigen tegen de successierechtelijke regel: ‘Gij zult maar één partner hebben’ kan ongenadig groot zijn. De donkere kant van het successierechtelijke partnerschap wordt ons, zoals reeds aangestipt, op ‘vrijdag de dertiende’ door de *unus iudex*, heel uitgebreid uit de doeken gedaan:

‘Indien echter één van de twee personen op basis van het voorgaande eveneens met een andere persoon als partner kan worden aangemerkt, wordt geen van de personen als partner aangemerkt (artikel 1a, eerste lid, onderdeel e, van de SW).’

In concreto houdt dit in:

‘10. Zowel eiseres als mevrouw [C] kunnen op basis van artikel 1a, eerste lid, onderdelen a tot en met d, van de SW als partner van erflaatster worden aangemerkt. Op basis van artikel 1a, eerste lid, onderdeel e, van de SW kunnen daarom geen van beiden als partner van erflaatster worden aangemerkt. Uit de wettekst volgt namelijk dat een persoon op enig moment slechts één partner kan hebben (zie ook artikel 5a, vijfde lid, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen in samenhang met artikel 1a, zesde lid, van de SW). Dit volgt ook uit de parlementaire behandeling:

“In het nieuwe uniforme basispartnerbegrip kan iedereen maar één partner hebben en is geen plaats meer voor de zogenoemde meerrelaties. De faciliteit voor meerrelaties is destijds ingevoerd in een tijdperk waarin de Successiewet 1956 vooropliep met het voor de fiscaliteit rekening houden met voor die tijd moderne samenlevingsvormen. Het was een tijdperk waarin geëxperimenteerd werd met verschillende, buitenhuwelijkse samenlevingsvormen, waaronder de zogeheten *commune*. De vrijstelling voor meerrelaties kon ook in die situaties van toepassing zijn, evenals in de voornamelijk in de agrarische sfeer voorkomende situaties waarin broers en zusters gezamenlijk in de ouderlijke woning waren blijven wonen. Thans wordt voor de schenk- en erfbelasting voor de partnergrip teruggekeerd naar de tweerelaties: het huwelijk, de geregistreerde partners en de samenwoners met vergelijkbare onderlinge verplichtingen. Deze begrenzing geldt als gevolg van de uniformering van het basispartnerbegrip in de Algemene wet inzake rijksbelastingen voor alle relevante wetten. De eenheid die de uniformering van het partnerbegrip teweeg brengt, acht ik van groot belang. *Voorts zie ik geen aanleiding een uitzondering te creëren voor broers en zusters die in de ouderlijke woning zijn blijven wonen.* Het onderscheid ten opzichte van andere broers en zusters is niet zodanig dat dit een rechtvaardiging oplevert voor een bijzondere, ongelijke behandeling.” Kamerstukken II, 2008-2009, 31 930, nr. 9, p. 33.’ (Curs. BS)

De successierechtelijke clou:

‘11. Gelet op het voorgaande kwalificeert eiseres niet als partner van erflaatster voor de erfbelasting en heeft zij geen recht op de partnervrijstelling.’

Sic! En dan komen we ook nog eens in het 30-40%-tarief terecht!
Zus lief geeft echter niet op. Zelfs de inkomstenbelasting is er bijgehaald.

‘12. Eiseres heeft aangevoerd dat de uitzondering van artikel 1a, derde lid, van de SW op haar van toepassing is, omdat tegenover erflaatster een zorgverplichting heeft bestaan en zij reeds meerdere jaren voor de *inkomstenbelasting* als partner met erflaatster was aangemerkt. Deze omstandigheden leiden echter niet tot een ander oordeel. Uit de tekst van artikel 1a, eerste lid, van de SW en de parlementaire toelichting volgt echter dat de wetgever geen uitzondering heeft willen maken in het geval van meerrelaties zonder notarieel samenlevingscontract.

13. Voorts heeft eiseres gewezen op antwoorden van de Staatssecretaris van Financiën, waarin deze heeft aangegeven bij beleidsbesluit goed te keuren dat partnerschap mogelijk is voor twee personen met een notarieel samenlevingscontract, die al vijf jaar op hetzelfde woonadres zijn ingeschreven met een derde persoon (brief Staatssecretaris van Financiën van 6 juni 2011 nr. DB 2011/138U naar aanleiding van de schriftelijke vragen van het lid Neppérus over het fiscale partnerbegrip):

“Aan de voorwaarde van een notarieel samenlevingscontract behoeft ingevolge het derde lid van artikel 1a van de Successiewet 1956 niet te worden voldaan als twee personen wel aan de overige voorwaarden van het eerste en tweede lid voldoen maar de periode waarin zij gedurende hun meerderjarigheid op hetzelfde adres staan ingeschreven ten minste vijf jaren beslaat. De combinatie van deze bepalingen zou bij een strikte uitleg ertoe kunnen leiden dat er geen partnerschap mogelijk is voor twee personen met een notarieel samenlevingscontract, die al vijf jaar op hetzelfde woonadres zijn ingeschreven met een derde persoon. Dat vind ik ongewenst. Ik vind, mede gelet op de volgorde die in artikel 1a van de Successiewet 1956 is gevolgd in samenhang met artikel 5a van de AWR en artikel 1.2 van de Wet inkomstenbelasting 2001, dat het feit dat twee personen een notarieel samenlevingscontract hebben afgesloten, de doorslag moet geven. Ik zal daarom in een beleidsbesluit goedkeuren dat in een dergelijk geval de personen met een notarieel samenlevingscontract elkaars partners zijn. De ander die bij hen woont, blijft dan buiten aanmerking bij de beoordeling van het partnerschap van de notarieel samenwoners.”

En een beroep op het gelijkheidsbeginsel:

‘14. Eiseres stelt zich op het standpunt dat indien een keuze zou zijn gemaakt, deze identiek zou zijn aan de inkomstenbelasting waar al jarenlang sprake is van fiscaal partnerschap tussen eiseres en erflaatster. Voor zover eiseres hiermee een beroep doet op het gelijkheidsbeginsel faalt dit, omdat er geen notarieel samenlevingscontract bestaat tussen eiseres en erflaatster en er geen sprake is van gelijke gevallen. Het staat de wetgever daarnaast vrij het wettelijk systeem zo in te richten op basis van het uitgangspunt dat een belastingplichtige op enig moment slechts één partner kan hebben (vgl. Hoge Raad 8 december 2017, ECLI:NL:HR:2017:3080).’

Ook deze gedachten leveren niets op. Spreek in dezen dus nooit van ‘mijn fiscale partner’ in het algemeen, maar van ‘mijn successierechtelijke partner’. Dit laatste word je niet zomaar.

Broers en zussen, stel je af en toe de successierechtelijke belangrijke vraag: ‘*Wie van de drie?*’

Tot volgende week!

Prof. mr. dr. Bernard M.E.M. Schols
Radboud Universiteit Nijmegen
ScholsBurgerhartSchols

ScholsBurgerhartSchols

Boomjuridisch

www.scholsburgerhartschols.nl www.boomjuridisch.nl

© 2018 Boom juridisch | ScholsBurgerhartSchols

Hoewel de uiterste zorg is besteed aan de inhoud van *EstateTip Review* aanvaarden de uitgever en de redactie geen aansprakelijkheid voor onvolledigheid of onjuistheid.